

Радојка ЦИЦМИЛ-РЕМЕТИЋ*, Слободан РЕМЕТИЋ**

ОСВРТ НА ДЕСКРИПТИВНА И МЕТАФОРИЧНА ИМЕНОВАЊА У ТОПОНИМИЈИ ПИВСКЕ ПЛАНИНЕ

Сажетак: У раду се дају метафорична назвања у топонимији Пивске планине¹ изведена од назива делова човечијег тела везана су као за човека и други дескриптивни метафорични примери, који до сада нису анализирани. Добро познато метафорично изражавање, разговор у метафорама на терену Пиве нашли су одраз и у њеном ономастикону. Разговор у метафорама открива мудрост, луцидност и сналажљивост, што се огледа и у метафоричним именованима, у којима се препознаје умешност за исказивање квалитета и лепоте, па чак и положаја и изгледа околине која их окружује. Богата је лепеза ових назвања, а рад се бави само онима најинтересантијим.

Кључне речи и изрази: *метафорична назвања, айелатив, ѿйоними, микройоними, Пива, Пивска ѿланина*

1. Богат је опис метафоричних назвања која се односе на човека, почевши од његове главе (главице), чела, лица, грла, преко рамена, лакта, до паса, кука, ноге итд. Посебно издвајамо и дајемо ова метафорична назвања, да бисмо показали колико је човек користио и

---

* Радојка Цицмил-Реметић (Београд), мр, сарадник Одбора за ономастику у Институту за српски језик САНУ

** Слободан Реметић (Београд), професор универзитета, академик Академије наука и умјетности Републике Српске

¹ Списак насеља Пивске планине и скраћенице које ћемо користити у даљем раду: **Б** (Бабићи), **БД** (Барни До), **Бз** (Безује), **Бој** (Бојати), **Бр** (Бријер), **Бч** (Боричје), **Бор** (Борковићи), **В** (Војиновићи), **Војв** (Војводићи), **Д** (Дубљевићи), **Ж** (Жеично), **Ј** (Јеринићи), **Кн** (Кнежевићи), **Ку** (Кулићи), **Не** (Недајно), **Ни** (Никовићи), **П** (Пишче), **Т** (Трса), **Подм** (Подмилогора), **У** (Унач и Ерцегова Страна), **ЦГ** (Црна Гора), **ЦП** (Црквичко Поље), **Ш** (Шарићи), **ШП** (Шћепан Поље).

пресликавао своје делове тела у околину која га окружује. Примере дајемо према природном редоследу, пратећи тело од главе, чела, лица...па до ногу, а свесно изостављајући азбучни редослед. Ова скупина именована спада у метафоре по облику, заступљене у великом броју на терену Пивске планине.

џлава. Познато је шта у народу значе изрази типа: „то је **џлава**“, „он је **џлава**“. То је оно што је важно и на шта треба посебно обратити пажњу! Тако на терену иза онима **џлава** најчешће стоји велико брдо које се издиже и надмашује околину, али имамо и *Глава* у значењу *џлавној извора* Сопота Бч. У топониму *Борова џлава*, не мисли се на *врх бора*, на *џлаву бора*, већ на брдо обрасло боровином! Код мештана је непогрешиво маркирано и прецизно одређено на који се део терена мисли кад се именује:

Борова џлава, *Гола* ~, *Камена* ~, *Лисичија* ~, *Међеђа* ~, *Турска* ~, изразито се односе на брда која се издижу изнад околине која их окружује и бар мало доминирају над тим тереном.

Са посебном луцидношћу и маштовитости дата су назвања са ликом *џлавица*, где се уз придевску или анртопонимску синтагму јавља више од шездесетак примера на терену, а у сваком моменту човек је непогрешиво информисан на који локалитет се указује и мисли у датом тренутку. Ако чујемо: *Аџина џлавица*, *Обла* ~, *Ојорела* ~ ...Д, *Висока* ~, *Говеђа* ~, ...Бч, *Борова* ~, *Циџанска* ~ У, *Зборна* ~, *Коњушка* ~, *Лијеја* ~, *Смаилова* ~, *Торинска* ~ П, *Борова* ~, *Ликића* ~ ... ЦП, *Грчка* ~, *Зборна* ~,...Т, *Куђељина* ~, *Оџина* ~ Бр, *Ђукова Главица* Ш, итд.

На крају додајемо и придевско-именичку сложеницу: *Стјрмоџлавица*, која искључиво означава стрм и окомит терен, тешко савладив и проходан Бз, Бор, У.

Сасвим је прозирна мотивација метафоричних назвања у примерима: *Зелене џлавице*, *Клекнаџе* ~, *Космаџе* ~, *Равне* ~, *Ивове* ~, *Високе* ~, *Ружиџлавице*, *Трешијане* ~, *Ошијре* ~ итд., где придевска одредница јасно показује како изгледа именовани терен.

У ову групу треба додати и још два примера са основом: **глав-**: *Главичак*, омање брдо на терену Бојата, и *Голоџлав*, брдо голог врха, без растиња, на терену ЦГ.

Овде би нашло своје место и метафорично назвање *Гласница*. То су две стене са којих се људи дозивају, „гласну“, и једни други-ма преносе поруке и обавештења. Горња стена је *Горња Гласница*, а нижа, мања је *Доња Гласница* Бор.

чело. *Челина*, висока стена, литица окомита, равна Б, *Челина* стене у кањону Пиве високе преко 200 метара П, Бр, Бч, *Велика челина*, Мала ~, велике литице у кањону Пиве. *Челине* су стрме, окомите стране повише двеју долина на терену Ку.

лице. Скоро увек терен је раван или у благом нагибу! Лице је у свести Планинштака појам онога што је лепо, што има пријатан изглед и изазива задовољство. Тако је *Лице*, заселак Војиновића у благој страни, присојној, доста сунчаној. *Мијајлово лице* је присојна, блага страна Бор, а *Равна лица*, Ј, Бз, Под, Ку, ЦП скоро увек означавају благе стране или раван терен у ливадама и пашњаку. Овде би нашла место и *Пољица*, лепе присојне стране и две долине делимично обрасле шумом, на терену Шарића.

рамо. Указује на изразито наглашену избочину, брдо или стену која је оштра и висока и надмашује околни терен. Тако имамо: *Рамена*, *Радова рамена*, оштар гребен и избочина у кањону Пиве, а ниже од тог терена се усови, где се камен осипа према Пиви. Из домена ове скупине наводимо и следеће примере: *Рамо*, голо брдо а околи шума Ку, Бор, *Видаково* ~ Бр, *Васово* ~, *Милујиново* ~ кањон Пиве, *Буково* ~, *Дреново* ~ П, *Бојишино* ~ Бз итд. и увек је у питању већа избочина у кањону или на терену села и пашњака.

грло. *Грло* (узан пролаз или улаз у већи посад), Велико грло ~/ Горње ~, Мало ~ Доње ~ ЦГ, *Тројрла* (јама са три отвора) Ш; Грлац ~ Гроц ~ Грлић (узан пролаз, увала између двеју коса) Д, Не, Грлић Бр, (2×) Бч, В, Ку, П, ЦП, Грлићка гора Ку; Гроце (узана стрмен поред пећине Осојнице) кањон Пиве.

језик. *Језик*, терен који је издужен ЦГ, *Велики језик*, *Мали* ~, две дуге, окомите стене, једна повише друге у кањону Пиве П, *Језичка јора*, дуг, узан терен обрастао шумом ЦГ.

ноздре. *Ноздре* су дуге ластве, улегнут терен у кањону Сушице Не. Тако је вероватно настао и апелатив *Ноздрућ* (отуда: *Млини у Ноздрућу*), стране у кањону Таре где су биле воденице. Ту су се сливали потоци и одроњавали околно земљиште, правили коритасте увале и удубљења која су пресецала тај терен.

лакат. *Лакаџ*, терен у кањону Пиве преко кога води сеоски пут за Планину пивску. Терен је пун окука оштрих „као лакат“, пун стрмина и већих успона, али су те стране биле проходне и туда је доскора водио пешачки, сеоски пут, који је данас једним делом обрастао шибљем, а други део је пресут, уништен изградњом и пробијањем новог асвалтног пута уз кањон Пиве.

плеће. *Плеће* најчешће означава окомиту и стрму страну која може бити голет, а околу шума или камењар и веће греде, које су тешко проходне! Оваквих терена на Пивској планини има приличан број: *Плеће Бор*, ЦП (2×) ЦГ, Ш, *Велико њлеће* ЦГ, Ш, *Врлејно* ~ (тешко проходна, окомита стрмина) ЦГ, *Мало* ~ Ш, *Марково* ~, *Равно* ~ ЦГ, *Уско* ~ ЦП, *Широко* ~ ЦП, *Плеће до Грлића* ЦП; *Плећа* ЦГ.

пас. Означава изразито узан терен који се издваја од околине, било да је раван или да је део узаних усека у кршима и стенама, које су оивичиле саме стене. Ако је терен у селима, као *Букови њас*, потес букове шуме у Бабићима, или *Пас* — стрмине и заравни у ливадама у Борковићима, ти терени су углавном проходни, али најчешће су терени *њасова* непроходни, или ретко проходни, и то уз велики ризик појединаца, који су одважни и јаки „буду проходни,“. Тога типа су локалитети: *Пас Бор*, ЦГ, *Бијели* ~ ЦГ, *Букови* ~ Б, *Горњи* ~ ЦГ, *Доњи* ~ ЦГ, *Калуђерски* ~ У, *Рудински* ~ кањон Пиве, *Црвени* ~ П итд. Ту су и: *Пасови П*, ЦГ, *Зелени њасови* ЦГ, *Црвени* ~ Бч, *Шарени* ~ П, ЦГ. О томе в. више у: Цицмил-Реметић 2010, 97.

кук. Овде се искључиво мисли на истурени део брда или сами врх који се издваја и надмашује околни терен. Најчешће је тај део брда кршевит или са већом стеном и оштрим врхом. *Бодойов кук* — највиши врх на Дурмитору (2.522 м), велике окомите, оштре и неприступачне стене. *Кук* (2×): 1. брдо оштрог врха, 2. мање брдо у долинама, има и пашњака *Ку*; већи крш у подножју *Ограда*, в. *Равни кук* Бз, веће брдо *Бој*; *Сџари кук* Не, узвишење, стена, в. *Паџи кук*, *Црни* ~ Бор; *Кук / Паџи кук*, већи крш на брду, над кањоном; ту је граница са Борковићима Д; в. *Бодойов кук*, *Горњи Кук*, *Доњи* ~, *Седећи кук*, *Црни* ~ П; *Љаљков кук*, *Велики* ~, *Мали* ~ В. истог типа су и локалитети: *Кукови*, две веће стене, два кома; чује се и *Горњи кук*, *Доњи кук* П, и кршевити гребени у кањону Пиве према Бч.

Именовањима ове провенијенције припадају и: *Ноџи до*, већа долина у којој су две вале и лице на ноге, а терен је засађен липом и јасеном П, и *Кракала*, метафора по изгледу: дуге вале које лице на краке У.

2. Поседну пажњу обратићемо на *дескриптивно-метафорична назвања* изведена од придевских сложеница типа: *мил* —, *драј*-, *лош*- + именица итд.

Топоним *Милојора* (придев + именица; *мил*- + *јора*) означава већи терен брда и долина обрастао, углавном буковом шумом, која је много значила за живот мештана околних села. Шума им је била важна за огрев, за зимске дане, затим за разне свакодневне потребе

и грађу у домаћинству, од алатки, коља, ограда, торова, до мањих „кућара“ и већих колиба и кућа. Шума им је била велико богатство које је било ту на дохват руке, а поред свега тога била им је заклон од недаћа и незваних, непожељних најезда, од непријатеља. О томе су пјевали песме, које се и данас чују, и на тај начин исказују свој однос и захвалност према терену који их окружује:

*Горо, ѿоро Милоѿоро,
Јел` у ѿебе Шћеѿан Плоска,
Јел, у ѿебе Шћеѿан Плоска,
и ѿеѿова силна војска?*

У сложеници *Милобор* (мило-бор) човек је показао свој однос према лепој заравни, плодној земљи, по предању ту је некад било шуме, било борје, а данас је оним без мотивационог покрића У. У ову групу убрајамо и оним *Милушица*, метафору, која означава већи потес страна у кањону Сушице ЦГ.

Топоним *Одрај* је сложеница од придева и префикса (о- драг), који означава терен на коме је саграђено тринаест мањих и већих бунарева. Већина њих има изворску жицу и још и данас — чисту, бистру воду!

Терен Одрага је врло леп, округла, равна, већа долина у коју се може лако ући са југозападне и источне стране, а са северне и североисточне је доста стрмо и кршевито, тако да се отуда тешко спушта у долину до водопоја. Сам терен где су бунари доста је раван и у положају. Постоји Велики бунар, који је скоро поправљан и који има изворску жицу и увек чисту, бистру и питку воду. То је заједнички бунар за сва суседна села, док има бунара који припадају појединим местима, јер су их градили мештани одређеног села и одређене породице. Такав је *Бојатиски бунар*,² на који има право породица Јована Цицмила из Шарића. Бунар је врло интересантно грађен, уграђене су велике клесане плоче које су шире од метра и високе до метар, а и данас стоје, али су се неке мало помериле и „исклизнуле“ из строге равни у зиду. Нагриза их зуб времена, али бунар држи чисту, бистру воду коју ретко ко користи. Деценијама није чишћен и поправљан, као и остали, са изузетком ВЕЛИКОГ бунара, који је пре пет-шест година, својим средствима, очистила

² Јер је Јован (ћед првог аутора ових редова) купио земљу, купио „право“ у Бојатима и самим тим стекао право на воде и пашњаке овог села.

и поправила Општина Плужине, вероватно у намери да то постане једна од интересантних туристичких атракција овог краја. Пробајен је макадамски пут који се одваја са асвалта од кућа Цицмила, у Кнежевићима, и води до Одрага, али није насут, па је ризично и тешко аутом стићи до бунарева.

Треба истаћи да је више од пола века Одраг „напуштен“, не оправљају се зидови, не чисти се дно бунарева од наноса, прилази су запуштени, трава се не коси, стада оваца, говеди, коња, не долазе, не пасу и све то ствара велики проблем за одржавање. Мали број домаћих животиња, само говеда из појединих суседних села и дивље звериње, свараћају на водопој Одрага. Неки бунареви већ су се урушили, делимично се зидови спуштају, осипају, трава их затрпава, обраста, али имају воду. Ризично је и пролазити тереном, јер је тешко одредити где је сам бунар, а где је трава, односно бујни коров из влажног земљишта високо је порастао и проширио се око појединих бунарева, тако да неопрезан пешак лако може да згази и пропадне!

Лошире (у *Лоширама*) је сложеница којом се именује терен од неколике дубље долине, пун оштрог камена, мањих плоча и стрмина. У тим долинама Шарићани су направили неколика бунара и користили их за водопој стоке. Касније су у одржавању, поправљању и чишћењу учествовали и Барнодолци, тако да су их и они користили за своје потребе. Данас су ти бунареви запуштени. Нестала су стада оваца и говеди која су појена на њима, која су пасла и пролазила стазама, а данас све то зараста у жбуње и траву и све теже је проходан терен. Можда су једино дивље звери тренутни посетиоци овог појила у планини.

Ошириковац је долина, ливада, косаница, а *Ошириковчић* неколике долине, ливаде. Могло би се очекивати да има шуме на тим локалитетима, али то су ливаде у атару села ЦГ. На другој страни имамо исто назвања, али терен сасвим другачије изгледа: *Ошириковице*, већи потес долина, страна и превија на потесу Космана. Терен је обрастао четинарском шумом, јелом, омором, има и клеке и доста боровњака Ј, Ни, Ш.

Пузавац/Пузавци су два мања „пузавца“, односно два мања брда, једно поред другог, а пошто су брда мала и не истичу се у односу на околину која их окружује, луцидни мештани су их својим именовањем маркирали и сместили у мрежу микротопонимије П.

Остала метафорична назвања поделићемо по изгледу и намени.

Овде дајемо примере који нису анализирани и објављивани у раније публикованим радовима.

3. МЕТАФОРИЧНА НАЗВАЊА ПО ИЗГЛЕДУ

Бадањ, округла јама и пећина поред Ђурђевца у кањону Комарнице. Јама је округла као бадањ Бз.

Бадњина, дескриптивно метафорично назвање великог потеса у кањону Пиве, ниже од Бабића. То су веће стране и стрмине испресецане точилима и кршевитим избочинама низ које је водио стари сеоски пут према хидроцентрали „Пива“. Данас је то напуштен и вероватно непроходан пут, јер су направљени асвалтни путеви који се користе, а пешачки су „заборављени „.

Вољица (Горња Вољица, Доња Вољица) метафора је по изгледу. То је дужа вала коју дели превија, тако да личи на врат и вољу животиње. Терен је у атару села П.

Гракала (ср. р. мн.), врлетан терен, пун крша и греда; неколике долине у атару села Бз.

Гребенарица, метафора по изгледу; по великим, оштрим, гребенима и стенама, Гребенарица заузима велики терен пашњака у Планини суседних села. То су врлетне, шкаровите долина са доста стена, крша и стрмина. Терен је делимично обрастао дуквом и јелом У, Ш.

Капавица (2х): 1. брдо које је надвисило околни терен, издигло се и стоји као капа над долинама и странама Ковачина. Својим оштрим, голим врхом, Капавица „стрчи“ над околином Ш; 2. то је велики простор пашњака, испаше, испуста околних села, а простире се повише села. Терен је пун дубоких долина, брда, страна и има богату квалитетну траву за стоку. Један део је богат шумом, квалитетном буковином, има доста и јавора, док је четинарске шуме много мање.

Кревет, мањи, узан терен у пашњаку ЦП.

Крило, већа страна, ливада у атару ЦП.

Заглавак, узан пролаз између стена у кањону Пиве.

Раоник, метафора по изгледу, стена, литица на терену Лица у ЦГ.

Риђуша, веће стране, на потесу Штуоца. Терен је обрастао разним растињем, клеком, боровњакком и травом. Растиње својим прелепим бојама, посебно у јесен даје том терену прелеп изглед, преливајући се у спектар боја од зелене, жуте, браон до црвене и других нијанси које само природа може дати! Мештани тај терен именују: *Горња Риђуша*, горња страна, а доњи део је *Доња Риђуша* ЦГ.

Руџуља, већи терен на Дурмитору, долине пуне греда, стрмина и крша. Ту се издваја горњи део — *Велика Руџуља*, а доњи део и долина су *Мала Руџуља* ЦГ.

Стјјенице/Мујове Стјјенице, метафорично назвање по изгледу терена. То су мале, плитке, неколике долине, ливада где нема шуме и већег шибља Ш.

Сударница, дубока, већа округла долина у којој има и шуме. Чује се и *Дубока Сударница*. Некад су ту палили кречану. Поред је *Лијеја Сударница*, повећа округла и равна долина, делимично орана, а данас је то ливада БД.

Чавленуша, већи потес оштрог камењара, брда, увала и шкрипова, тешко проходан терен у атару села Бз. Пошто је то велики терен, мештани га, ради лакше и прецизније оријентације, именују као *Велика Чавленуша/Горња Чавленуша*; и *Мала Чавленуша/Доња Чавленуша*.

4. МЕТАФОРИЧНА НАЗВАЊА ПО НАМЕНИ

Виковница, брдо према суседном селу, према Дубљевићима; са тог брда су се мештани често дозивали, довикивали Бз.

Вронџишиће, доста равно, заобљено и дуго брдо повише Одрага. На том брду се окупљала војска, за време ратних недаћа и разних најезда окупатора и одатле су кретали у одбрану и заштиту свог народа и села.

У ову групу метафоричних назвања спадају:

Мишово њадалишиће, омање брдо, превија на коме је боравио, вероватно власник — Мишо Бз;

Циџанско њадалишиће, терен са благом заравни на коме Цигани „таборе“ и постављају шаторе Ј, Не.

Пушћала, метафора по намени; „пустити“ значи дозволити неком или нечему да оде, да прође. Тако је и овај терен, по свом положају веза, прелаз између два села, између Шарића и Кнежевића и даље према Планини, односно према делу сеоског пашњака. Терен је просторно мало већи, неколике долине, благе превије и сеоски пут. Долине су мање, делимично обрасле шумом, углавном буковом, има и понека смрча. Чује се код мештана... „Ено га на Пуштала, оде у Планину“; „Ено оде у Кнежевиће“; „Ено оде у Шариће..“.

Сићелица је, могло би се рећи, назвање по намени. То је раван терен, ливаде ниже од Ограда у атару села ЦГ.

5. МЕТАФОРИЧНА НАЗВАЊА ПО КВАЛИТЕТУ

Неколико следећих топонима илуструју умешност Пивљана у именовању потеса по њиховом квалитету.

Драча, терен у кањону Комарнице, стране и крш; тешко проходан терен Д.

Драче, врлети, стране пуне крша и понегде мало шуме Бр.

Злајарице, страна повише ублова на терену села Бр.

Сурдуй, дубоке, непроходне урвине у странама кањона Комарнице Бз.

Сурдуци, стрме стране испресецане кршем и ситним растињем, спуштају се до Таре. Терен је у атару села Бријег (Опширније о овоме у: Цицмил-Реметић 2010, 93–101).

Цаврље, стране испресецане гредама и точилима низ које камен слеће, тече, *цаврља*, лети до Комарнице Бз.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Пространој области Пивске планине, омеђене кањонима Пиве и Комарнице са југозапада, Таре и Сушице са сверистока, и високим Дурмитором са источне стране, природа је подарила изузетно богат рељеф. Географија четирију кањона са стрмим странама, испресецима оштрим литицама и стенама, оштрим врховима и гребенима, узаним прелазима, пасовима, ризичним превојима, стрмим сурдупима, провалијама и јамама, дала је машти на вољу и омогућила Пивљанима да изнедре богату ризницу дескриптивних и метафоричних назвања. Када се кањонима додају предивни пејзажи Пивске планине и њених села, где је сваки, чак и најмањи потес, у функцији што прецизније оријентације мештана, именован, постаје савим јасно зашто су метафорична и дескриптивна именовања овако богата и разноврсна.

Умели су Пивљани да метафорама истакну лепоту и квалитет и најмање стопе добре земље (*Милојора*, *Милотор*), добрих извора и водопоја (*Одграј*), а на другој страни адекватно именују лошу долину и тешко савладив терен у кањонима својих река. (*Драча*, *Сурдуй*, *Сурдуци*, *Цаврље*). Оними подсећају на некадшању функцију појединих локалитета (*Вронјишије*, *Сићелица*). Потреба што прецизније оријентације на изломљеном терену уткала је у ономастикон Пивске планине и анатомију људског тела (*Борова*, *Јава*, *Гола*

лвава..., *Обла љавица, Клекније љавице, Равно лице, Грло, Тројр-ла, Грлић, Језик, Ноздре Лакаји, Плеће, Пас, Букови љас, Црвени љас, Кук, Кукови и сл.*)

ЛИТЕРАТУРА

- [1] **Вуковић** 1938–1939 — Јован Л. Вуковић, *Говор Пиве и Дробњака*. — Јужнословенски филолог, Београд, књ. XVII, 1–113.
- [2] **Вуковић** 1940 — Јован Л. Вуковић, *Акцентат говора Пиве и Дробњака*. — Српски дијалектолошки зборник, Београд (Српска краљевска академија), књ. X, 185–417.
- [3] **Гаговић** 2004 — Светозар Гаговић, *Из лексике Пиве (село Безује)*. — Српски дијалектолошки зборник, Београд (Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ), књ. LI, 1–312.
- [4] **Гаговић** 2006 — Светозар Гаговић, *Топонимијска слика Безуја*. — Београд (ауторско издање), 2006, стр. 246.
- [5] **Динић** 2004 — Јакша Динић, *Ономастика Заглавка*. — Ономатолошки прилози, Београд (Српска академија наука и уметности), књ. XVII, 5–404.
- [6] **Оука** 2018 — Милош Оука, *Ономастика Доњег Борча*. -- Академија наука и уметности Републике Српске, Одјељење књижевности и умјетности, књига 20, Бања Лука, 2018, стр. 591.
- [7] **Оука и Лакета** 2017 — Милош Оука и Никола Лакета, *Морине у Херцеговини* (Топоними Морина стр. 155–164), „Свет књиге“, Београд, 2017, стр. 390.
- [8] **Пецо** 1964 — Асим Пецо, *Говор источне Херцеговине*. — Српски дијалектолошки зборник, Београд, 1964, књ. XIV, стр. 1–200 (са картом).
- [9] **Пујић** 2005 -- Саво Пујић, *Ономастика Површи требињске* -- Ономатолошки прилози, Београд (Српска академија наука и уметности), 2005, књ. 18, стр. 279–429.
- [10] **Тијанић-Вујовић** 2018 — Мара Тијанић-Вујовић, *Топонимија Жупе пивске*. -- Библиотека Ономатолошких прилога, Београд (Српска академија наука и уметности), 2018, књ. 4, стр. 685 (+ 4 прилога и карта).
- [11] **Хаџимејлић** 1987 — Јасна Хаџимејлић, *Микротопонимија требињске Ластве*. -- Ономатолошки прилози, Београд (Српска академија наука и уметности), 1987, књ. 8, стр. 85–215.
- [12] **Цицмил-Реметић** 2003 — Радојка Цицмил-Реметић, *Топонимија дурмиторског села Црне Горе*. — Ономатолошки прилози, Београд (Српска академија наука и уметности), књ. XVI, 323–375.
- [13] **Цицмил-Реметић и Реметић** 2008 — Радојка Цицмил-Реметић и Слободан Реметић, *Из хидронимије Пивске планине*. -- Зборник Института за српски језик САНУ 1, Београд 2008, стр. 495–502.
- [14] **Цицмил-Реметић** 2010 — Радојка Цицмил-Реметић, *Топонимија Пивске планине*. — Библиотека Ономатолошких прилога, Београд (Српска академија наука и уметности), 2010, књ. 1, стр. 354.

- [15] **Цицмил-Реметић и Ремета** 2016 — Радојка Цицмил-Реметић и Бранислав Ремета, *Топонимија невесињског села Биограда*. — Ономатолошки прилози XXIII, Београд, 2016, стр. 27–109.
- [16] **Цицмил-Реметић** 2017 — Радојка Цицмил-Реметић, *Пива потону себе*. — Ономатолошки прилози, Београд (Српска академија наука и уметности), 2017, књ. XXIV, стр. 217- 244 (+ катра).

Radojka CICMIL-REMETIĆ, SLOBODAN REMETIĆ

APERÇU DES APPELLATIONS DESCRIPTIVES ET METAPHORIQUES
DANS LA TOPONYMIE DE LA MONTAGNE DE PIVA

Résumé

La vaste région de la montagne de Piva, délimitée par les gorges des rivières Piva et Komarnica au sud-ouest, Tara et Sušica au nord-est et les hauts sommets du Durditor à l'est, est dotée d'un relief particulièrement riche. La géographie de ces quatre gorges aux parois abruptes, aux rochers acérés, surmontées de crêtes et arêtes aiguës, caractérisées par des passages étroits, des cols dangereux, des défilés profonds, des précipices et des ravins, a inspiré aux habitants de cette région une grande richesse de toponymes descriptifs et métaphoriques. Si on ajoute à ces gorges, les magnifiques paysages et villages de la montagne de Piva, où le moindre pâturage a été nommé afin que les habitants puissent s'orienter plus sûrement, on saisit parfaitement pourquoi les toponymes descriptifs et métaphoriques sont si riches et diversifiés.

Les habitants de la montagne de Piva savaient souligner la beauté et la qualité de la moindre parcelle de terre (*Milogora, Milobor*), des bonnes sources ou points d'eau (*Odrag*), mais aussi nommer de façon suggestive une vallée dangereuse ou un endroit difficilement accessible dans les gorges de leurs rivières (*Drača, Surdup, Surduci, Džavrlje*). Quelques toponymes évoquent l'ancienne fonction de certains lieux (*Vrontište, Sidelica*). Le besoin de s'orienter précisément sur ce terrain accidenté explique l'abondance de termes propres à l'anatomie humaine dans l'onomastique de la montagne de Piva (*Borova glava, Gola glava...*, *Obla glavica, Kleknate glavice, Ravno lice, Grlo, Trogrla, Grlić, Jezik, Nozdre, Lakat, Pleće, Pas, Bukovi pas, Crveni pas, Kuk, Kukovi...* etc.).

